

Pravieniškių žudynės

Anksčiau mažai kam težinomi Pravieniškiai pagarsėjo, kai š. m. birželio pabaigoje, besitraukdami iš Lietuvos, bolševikai žiauriai likvidavo Pravieniškių darbo stovyklą, kurioje katorginėmis sąlygomis buvo kalinama apie 400 žmonių.

Paskutiniomis birželio dienomis atvyko į Raudonąją Kryžių keletas vos į žmones bepanašų buv. Pravieniškių polit. kalinių, kažkaip, stačiai stebūklingai, išvengusių mirties. Tiek tų „laimingųjų“ išvaizda, tiek juo labiau jų šiurpūs pasakojimai buvo baisūs. Kai kurie iš jų buvo tiek sukręsti sunkių pergyvenimų, jog teko pasiūsti į specialų klinikos skyrių.

Veiklūs dabar prie Kauno s. d. kalėjimo dingusiųjų politinių kalinių ieškojimo skyrius ėmėsi tyrinėti ir Pravieniškių stovykloje bolševikų nužudytuosius kalinius. Sudaryta tam tikra komisija, dalyvaujant medicinos ir krim. policijos atstovams, atkasė žudynių vietoje lavonus, apžiūrėjo juos, surinko rastus kai kurių iš jų drabužiuose dokumentus ir kit. daiktus, iš kurių giminės ir artimieji galėtų atpažinti lavonus. Lavonai rasti negiliai užkasti, jau apipuvę, nes ne tuojuo, o tik po kelių dienų po žudynių jie buvo palaidoti. Daugelis lavonų labai sužaloti, sulaužytos rankos, kojos, suskaldytos galvos, sudraskyti veidai, todėl sunku juos beatpažinti. Visi lavonai perkelti į kitą vietą ir apie juos surašytas tam tikras aktas. Taip gražiam Pravieniškių miške, netoli nuo stovyklos trobesių, supiltas didelis baltų smėlių kapas, kuriame palaidotos 196 bolševikų baisaus teroro aukos.

Kaip tuomet atvykę į Raudonąją Kryžių išlikę gyvi kaliniai pasakojo, taip ir dabar komisija patvirtina, kad iš apie 400 kalintų ten žmonių beišlikę gyvų vos 60–80 žmonių. Kiti, nežiūrint širdį draskančių jų riksmų, verksmų ir maldavimų pasigailėti, matyt, didesnei komunistinio dievo garbei, buvo be jokio pasigailėjimo išžudyti.

Tų baisių žudynių aplinkybės buvusios maždaug tokios. Birželio 26 d. pačiame vidudienyje atvyko prie barakų tankas, šarvuotas automobilis ir apie 50 ginkluotų kareivių. Visi kaliniai buvo išvaryti į kiemą ir išrikiuoti ir liepta jiems pakelti rankas aukštin. Apie porą valandų, kai kaliniai stovėjo visą laiką su išskeltomis rankomis, buvo daroma nuodugni krata ir grobiama kas tik rasta vertingesnio, pav., laikro-

džiai, kurių pas vieną kitą kalinį būta, ir kt. Tuo pat metu kiek toliau buvo suvaryti ir stovyklos prižiūrėtojai bei samdomieji tarnautojai su žmonomis ir vaikais ir pirmoje eilėje šie buvę sušaudyti, nežiūrint į rodytus pažymėjimus ir t. t. Paskui, maždaug apie 15 val., buvo paleisti šūviai iš tanko kulkosvaidžių ir automatinų šautuvų ir į išrikiuotus kalinius. Per 15–20 min. buvo suversta visi pravieniškiai, išskyrus tik tuos, kurie išvengė mirties. Gyviesiems liepta keltis, o kas atsikėlė — buvo atgal paguldytas ir daugiau jau nebesikėlė. Išimtę budeliai bėgiojo per suvirtusių žmonių krūvas, ieškodami gyvų, ir badė juos durtuvais, lyg rasdami tame beprotiškame mėsinejime kokį malonumą. Tik giliau po lavonais pargriuvę gyvieji bei sužeistieji išliko gyvi.

Išgirdę kažkur toliau miške susišaudymą, matyt, vokiečių kariuomenei besitartinant, budeliai nuskubėjo į mišką, palikę sargybą iš vieno ar dviejų žmonių. Išlikę gyvi kaliniai prašė sargybinių leisti jiems bėgti iš tos baisios vietos, bet jie neleidę ir liepę ramiai gulėti, kitaip būsią šaudomi. Vakare ir sargyba pabėgo. Pasijutę laisvi, gyvieji ir nesunkiai sužeistieji išlaužė tvorą ir pabėgo į mišką, bet ne vienas jų ir ten sutiko mirtį, nes miške buvo dar daug bolševikų, kurie šaudė visus jiems pasitaikiusius civilinius gyventojus.

Iš stovyklos kiemo kaliniai, kai jie ten buvo išrikiuoti baisiajai egzekucijai, negalėjo pabėgti, nes stovykla buvo aptverta vielių tvora, iš už kurios ir buvę į juos leidžiami šūviai.

Už ką gi taip žiauriai buvo pasielgta su nelaimingais Pravieniškių kaliniais? Gal iš tikrųjų ten kalėjo kokie nepataisomi piktadarijai, kuriuos reikėjo sunaikinti? — Duomenys rodo, kad daugumas jų buvo nubausti po dvejus — penkerius metus: vieni už nepakankamą grobuoniškos piliavos pristatymą, kiti už susivaidijimą su milicija, treči už nepalankų žodį valdančiųjų adresu ir t. p., tačiau sužvėrėję komisarai pritaikė jiems žiauriausią mirties bausmę.

Didelis šių baisių žudynių kaltininkas, kaip liudija išlikę gyvi kaliniai ir kt., esąs b. Pravieniškių d-bo s-klos v-kas Komaras. Karo veiksmams artėjant, kaliniai jo maldavę paleisti juos ir pačiam patarę bėgti, bet jis būvęs žiaurus ir bevelijęs juos paaukoti negu paleisti. Jis yra suimtas ir sėdi K. S. D. kalėjime.

Telšių kalėjimo politkaliniai, bolševikų nukankinti

1. Bumblys Juozas, Jono, iš Kretingos.
2. Baltrimaitis Kazys, Domo, mokinys, iš Telšių.
3. Bučys Kostas, Prano, mokinys, iš Telšių.
4. Bachmanas Liudvikas, Teodoro, mokinys, iš Telšių.
5. Balsevičius Povilas, Jono, tarnautojas, iš Telšių.
6. Bubelis Stepas, Kazio, tarnautoja, iš Telšių.
7. Čiurinskas Andrius, Antano, mokytojas, iš Telšių.
8. Kvederas Juozas, Igno, ūkininkas, iš Telšių.
9. Križinauskas Bronius, Vlodo, tarnautojas, iš Plungės.
10. Kaveckas Vladas, Kazio, notaras, iš Šiaulių.
11. Kazlauskas Povilas, Juozo, ūkininkas, iš Telšių.
12. Katkus Kazys, Antano, iš Kretingos.
13. Kisevičius Karolis, Stasio, ūkininkas, iš Kretingos.
14. Kavolis Petras, Antano, ūkininkas, iš Kretingos.
15. Korza, pašto viršininkas, iš Kretingos.
16. Galdikas Kazys, Kazio iš Kretingos.
17. Motuzas Vladas, Kazio, ūkininkas, iš Telšių.
18. Millius Jonas, Antano, batsiuvis, iš Telšių.
19. Montvydas Antanas, Prano, matininkas, iš Kretingos.
20. Kusas Leonas, Kazio, policininkas, iš Telšių.
21. Pabarščius Vaclovas, Jono, piešininkas, iš Žem. Kalvarijos.
22. Puškorius Kazys, Antano, mokinys, iš Telšių.
23. Paulauskas Kazys, Domo, ūkininkas, iš Telšių.
24. Paraflonavičius Zigmas, Stasio, studentas, iš Telšių.
25. Glazauskas Henrikas, Česlovo, buhalt. pad., iš Telšių.
26. Gaudutis Augustinas, Igno, sekretorius, iš Kretingos.
27. Geležinis Ignas, Juozo, iš Kretingos.
28. Malakauskas Liūdas, Juozo, šoferis, iš Telšių.
29. Balsevičius Stasys, Prano, plytinės vedėjas, iš Telšių.
30. Belmavičius Juozas, Prano, darbininkas, iš Telšių.
31. Baltramiejūnas Albinas, Stasio, rašytojas, iš Kretingos.
32. Butkus Adolfas, Jono, prekybininkas, iš Telšių.
33. Antanavičius Juozas, Sakmano, mokinys, iš Telšių.
34. Antanavičius Jonas, Sakmano, policininkas, iš Telšių.
35. Antanavičius Antanas, ūkininkas, iš Telšių.
36. Kasiulis Kazys, Petro, be profesijos, iš Telšių.
37. Dabulis Pranas, Juozo, mokytojas, iš Telšių.
38. Dabulis Stasys, Stasio, be profesijos, iš Kretingos.
39. Dabulis Antanas, Juozo, mokytojas, iš Kretingos.
40. Lukauskas Pranas, Petro, be profesijos, iš Kretingos.
41. Lilieks Vytautas, Adomo, tarnautojas, iš Telšių.
42. Člužas Antanas, Antano, mokinys, iš Telšių.
43. Tarvainis Leonas, Juozo, tarnautojas, iš Telšių.
44. Telšinskas Jonas, Antano, darbininkas, iš Kretingos.
45. Triuška Juozas, Antano, policininkas, iš Telšių.
46. Šimutis Antanas, Kazio, ūkininkas, iš Telšių.
47. Stūkas Feliksas, Kazio, ūkininkas, iš Kretingos.
48. Sakelis Zigmas, Viktoro, ūkininkas, iš Telšių.
49. Sungaila Vladas, Juozo, bedarbis, iš Telšių.
50. Žvirzdinas Hermegildas, Jono, mokinys, iš Telšių.
51. Šimutis Mikas, Prano, lairodininkas, iš Kretingos.
52. Longinas Mikas, Alekso, ūkininkas, iš Kretingos.
53. Jočius Stasys, Tado, prekybininkas, iš Telšių.
54. Jogminas Adolfas, Danieliaus, buhalteris, iš Telšių.
55. Jakštas Jonas, Vinco, ūkininkas, iš Telšių.
56. Jankauskas Aleksas, Igno, darbininkas, iš Telšių.
57. Jablonskis Juozas, Juozo, be profesijos, iš Telšių.
58. Petronaitis Vladas, advokatas, iš Kretingos.
59. Norvaišas Motiejus, Petro, siuvėjas, iš Telšių.
60. Vilčinskas Povilas, Antano, tarnautojas, iš Telšių.
61. Vičius Jurgis, Igno, ūkininkas, iš Telšių.
62. Rokas Adomas, Adomo, mokinys, iš Telšių.
63. Rudokas Andrius, Mykolo, iš Telšių.
64. Rudokas Jonas, Mykolo, ūkininkas, iš Telšių.
65. Šakenis Zenonas, Jono, mokinys, iš Telšių.
66. Šleivys Jonas, Vinco, malūnininkas, iš Telšių.
67. Šalčius Edmundas, Motiejaus, pašto viršininkas, iš Kretingos.
68. Šalkauskas Česlovas, Petro, technikas, iš Telšių.
69. Kardelis Povilas, Mykolo, iš Kretingos.
70. Kavolis Boleslovas, Mykolo, mokinys, iš Telšių.
71. Pakalniškis Liūdas, Vinco, ūkininkas, iš Telšių.
72. Maskalenko Petras, Jono, krautvininkas, iš Telšių.
73. Gužauskas Pranas, Stasio, tarnautojas, iš Telšių.
74. Gallius Vaclovas, Kazio, ūkininkas, iš Telšių.
75. Michejev Georgij, Nikiforovič, kareivis.
76. Kivilevič, Georgij, Simionovič, kareivis.
- 73 nukankintųjų lavonai rasti Rainių miške ir trys prie Džuginėnų. Kaip matome, tarp nukankintųjų yra ir du rusų kareiviai.